PWYLLGOR CRAFFU DYSGU A DIWYLLIANT

Cofnodion cyfarfod hybrid a gynhaliwyd ar 11 Ebrill, 2024.

Mae-r Agenda ar gael yma.

Mae recordiad y cyfarfod ar gael yma.

Yn Bresennol: Y Cynghorydd R.R. Thomas (Cadeirydd); Cynghorwyr A. Asbrey; W. Gilligan; R.E. Godfrey, E.J. Goodjohn; W.A. Hennessy; N.P. Hodges; J. Lynch-Wilson; N.B. Marshallsea, J.M. Norman ac E. Penn.

Aelodau Cyfetholedig: M. Price (Eglwys Gatholig Rufeinig), L. Barrowclough (Rhiant Lywodraethwr – Sector Cynradd), G. van der Burgt (Rhiant Lywodraethwr – Sector Uwchradd), R. Goodjohn (Fforwm Ieuenctid y Fro) ; G. Scott (Addysg Gymraeg), J. Clemett a T. Williams (Cyngor Ieuenctid y Fro).

Hefyd yn bresennol: Cynghorwyr J. Aviet, R.M. Birch (Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Iaith Gymraeg), E. Goodjohn, S.M. Hanks. Dr. I.J. Johnson, N.C. Thomas ac E. Williams (Aelod Cabinet dros Gofal Cymdeithasol ac Iechyd).

985 CYHOEDDIAD –

Cyn cychwyn busnes y Pwyllgor, darllenodd y Cadeirydd y datganiad a ganlyn: "A gaf i atgoffa pawb sy'n bresennol y bydd y cyfarfod yn cael ei ffrydio'n fyw yn ogystal â'i recordio trwy'r rhyngrwyd ac mae'r recordiad hwn wedi'i archifo i'w weld yn y dyfodol".

986 YMDDIHEURIAD AM ABSENOLDEB –

Derbyniwyd hwn gan y Cynghorydd H.M. Payne (Is-Gadeirydd).

987 COFNODION –

ARGYMHELLWYD – CYMERADWYO cofnodion y cyfarfodydd a gynhaliwyd ar 8 Chwefror a 18 Mawrth, 2024 fel cofnod cywir.

988 DATGANIADAU BUDDIANT –

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau buddiant.

989 STRATEGAETH ARFAETHEDIG CYMDEITHASOL, EMOSIYNOL, IECHYD MEDDWL A LLES 2024-2026 (CYF) –

Cyflwynwyd y cyfeiriad o gyfarfod y Cabinet a gynhaliwyd ar 7 Mawrth 2024, fel y cynhwyswyd yn yr agenda, gan y Pennaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Lles.

Dechreuodd y Swyddog gan ddweud ei bod wedi dod yn amlwg, ers mor gynnar â 2019, mai’r brif her a oedd yn dod i’r amlwg i ysgolion oedd y cynnydd yn nifer y plant a’r bobl ifanc yn arddangos anawsterau iechyd meddwl, emosiynol a chymdeithasol cymhleth iawn a oedd wedi’u gwaethygu gan effaith y pandemig a chan ddigwyddiadau amgylcheddol (hinsawdd) a chymunedol (costau byw) niweidiol parhaus.

Felly er mwyn mynd i’r afael â’r angen brys i weithio’n wahanol gyda phlant a phobl ifanc, datblygwyd a gweithredwyd Cynllun Gweithredu Iechyd Meddwl, Emosiynol a Chymdeithasol 2019 – 2022 yn dilyn ymgynghori a thrafod helaeth gyda phenaethiaid. Roedd cynnydd sylweddol wedi’i wneud o ran datblygu'r cynllun gweithredu gwreiddiol ond roedd llawer mwy i'w wneud.

Roedd pwysigrwydd iechyd meddwl ac emosiynol da yn bwysicach nag erioed ac roedd angen ffocws parhaus. Felly, roedd y Strategaeth Lles ac Iechyd Meddwl, Emosiynol a Chymdeithasol arfaethedig ar gyfer 2024-2026, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor yn Atodiad C adroddiad y Cabinet, yn barhad o'r cyfeiriad strategol a osodwyd yn 2019 ac yn dwyn ynghyd yr holl nodau, amcanion, gwybodaeth a chynnydd hyd yn hyn yn ogystal â chamau strategol a oedd yn cael eu cymryd ar draws y Gyfarwyddiaeth Dysgu a Sgiliau ac ysgolion Bro Morgannwg. Roedd y Strategaeth yn cyd-fynd â gweledigaeth Cynllun Corfforaethol y Cyngor a byddai'n cefnogi lles ac iechyd meddwl plant a phobl ifanc yn y Fro a phawb a oedd yn gweithio gyda nhw.

I gloi, gofynnodd y Swyddog i'r Pwyllgor am y saith blaenoriaeth strategol allweddol i weithredu'r Strategaeth Lles ac Iechyd Meddwl, Emosiynol a Chymdeithasol ar gyfer Cyngor Bro Morgannwg fel a ganlyn:

1) Cefnogi ysgolion i greu lleoliadau addysgol cynhwysol, cefnogol, dibynadwy a pharchus i bawb lle gall disgyblion a staff ffynnu.
2) Gweithio mewn partneriaeth â thîm adnoddau dynol yr awdurdod lleol, Consortiwm Canolbarth y De (CCD) a'r sector gwirfoddol i wella lles staff.
3) Cefnogi ysgolion i fodloni anghenion eu holl ddysgwyr a'u teuluoedd drwy sicrhau bod gweithio mewn partneriaeth yn cael ei ddatblygu'n dda ac yn effeithiol.
4) Gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid i liniaru effaith caledi economaidd ar blant a phobl ifanc a'u teuluoedd er mwyn cefnogi iechyd corfforol ac iechyd meddwl da.
5) Gweithio gyda phartneriaid i sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael eu cefnogi i fyw yn iach gan wella eu lles corfforol a meddyliol.
6) Mewn partneriaeth â CCD a phartneriaid allweddol eraill, cefnogi lleoliadau addysgol i gynnig cwricwlwm iechyd a lles trawsnewidiol.
7) Datblygu a chomisiynu gwasanaethau a darpariaeth o ansawdd uchel i gefnogi dysgwyr a'u teuluoedd, gan ddatblygu darpariaeth fwy arbenigol i'r

rhai sydd ag anawsterau iechyd meddwl, emosiynol a chymdeithasol cymhleth.

Ar ôl i’r Swyddog gyflwyno’r cyfeiriad, cafwyd y sylwadau a'r cwestiynau dilynol gan y Pwyllgor ac atebwyd y rhain wedyn gan y Swyddog fel a ganlyn:

Sylw Aelod	**Swyddog Cyfrifol**
Y Cynghorydd Marshallsea – Wrth gyfeirio at flaenoriaeth 1 y Strategaeth, "datblygu dull gweithredu ysgol cyffredinol o ymdrin â lles ac ysgolion sy'n iach yn feddyliol," roedd disgrifiadau da o bontio o'r Feithrinfa i'r Dosbarth Derbyn, fodd bynnag, a oedd yn bosibl cynnwys disgrifiadau o bontio o lefel Gynradd i lefel Uwchradd hefyd?	Roedd pontio o addysg gynradd i addysg uwchradd yn rhan annatod o'r Strategaeth ac felly byddai’r swyddogion yn ymdrechu i sicrhau bod y pwynt yn gliriach o fewn dogfen y Strategaeth.
Y Cynghorydd Goodjohn – O ran cwnsela mewn ysgolion, pa mor aml oedd gan bobl ifanc fynediad i'r gwasanaeth a beth oedd yr amser aros cyfartalog i berson ifanc gael mynediad i'r gwasanaeth?	Lluniodd y Gwasanaeth Cwnsela Ysgolion adroddiad yn flynyddol mewn perthynas â'r wybodaeth y gofynnodd yr Aelod amdani, ond nid oedd y wybodaeth ar gael i'r Swyddog adeg y cyfarfod. Felly, byddai'r Swyddog yn sicrhau bod y wybodaeth yn cael ei hanfon ymlaen at Aelodau'r Pwyllgor ar ôl y cyfarfod.
Y Cynghorydd J. Lynch-Wilson – Roedd yn braf gweld nad oedd y Strategaeth yn ateb cyflym a'i bod wedi'i strwythuro o amgylch nod hirdymor yn ogystal â dull gweithredu cynhwysfawr.	Roedd y swyddogion yn ddiolchgar am gefnogaeth a chymeradwyaeth yr Aelodau o'r Strategaeth.
Y Cynghorydd Penn – Roedd yn galonogol gweld bod 87% o ysgolion Bro Morgannwg bellach wedi cwblhau proses hunanwerthuso ond roedd hyn yn arbennig o ddiddorol o gymharu â'r ffaith mai dim ond 39% o ysgolion ledled Cymru a oedd wedi cwblhau'r broses hunanwerthuso. A oedd hyn oherwydd bod Bro Morgannwg yn rhagweithiol iawn neu a oedd rhesymau eraill dros yr anghyfartaledd hwn? Fel pwynt eilaidd, wrth gyfeirio at adran 2.2 y Strategaeth ddiwygiedig, mewn perthynas ag egwyddorion sy'n sail i’r dull gweithredu ysgol gyfan, cafodd cyfeiriad ei wneud dan yr is-bennawd Gweithio mewn Partneriaeth mewn perthynas â'r ysgol "yn gweithredu fel	Ers ysgrifennu'r adroddiad gerbron y Pwyllgor, roedd canran ysgolion Bro Morgannwg a oedd yn ymwneud â chynllunio gwelliannau bellach wedi cynyddu i dros 90%. Roedd rheswm da iawn pam fod arfer ar y lefelau yr oedd ym Mro Morgannwg o gymharu â gweddill Cymru ac roedd hyn oherwydd y berthynas a oedd yn cael ei chynnal rhwng Aelodau Craffu a Swyddogion Awdurdod Lleol i hyrwyddo lles ac iechyd meddwl ac roedd yr Aelodau wedi hyrwyddo'r ddau ffactor hyn ers amser maith. Roedd mentrau'r Cyngor mewn perthynas â hyrwyddo lles ac iechyd meddwl wedi cael cefnogaeth dda gan Aelodau Etholedig a oedd yn golygu bod gweithgareddau wedi cael eu blaenoriaethu ers cyn belled yn ôl â'r Cynllun Gweithredu gwreiddiol yn 2019.

hyb a chanolfan bywyd cymunedol, gan weithio ynghyd mewn modd amserol i weithredu ymyriadau priodol." Adleisiodd hyn y dull gweithredu a oedd eisoes yn cael ei ddefnyddio yn Ysgol Gynradd Tregatwg yn y Barri a byddai'n amserol gwahodd Ysgol Gynradd Tregatwg i ddod i gyfarfod y Pwyllgor i gyflwyno tystiolaeth o'i dulliau o wella lles disgyblion a'u teuluoedd yn ei hysgol.	Gwnaeth Cyngor Bro Morgannwg hefyd fuddsoddi'n drwm iawn yn y Strategaeth cyn iddi ddod yn gyfrifoldeb statudol i ysgolion a olygai fod y swyddogion wedi gallu cydweithio gydag ysgolion yn llawer cynt. Roedd gan y Cyngor bartneriaeth dda iawn gyda'r Bwrdd Iechyd hefyd i gefnogi ei ymdrechion o ran y Strategaeth yr oedd ysgolion wedi'i chroesawu ac felly roedd y niferoedd ar gyfer Bro Morgannwg dros 90% o gymharu ag Awdurdodau Lleol eraill a oedd yn wahaniaeth llwyr. Roedd cyfoeth o wybodaeth ar gael mewn perthynas â gweithgareddau a oedd yn cael eu cynnal yn ysgolion Bro Morgannwg, gyda llawer o wahanol enghreifftiau yn dibynnu ar anghenion y plant a'r teuluoedd ym mhob ysgol benodol, felly byddai'r swyddogion yn cysylltu â Chadeirydd y Pwyllgor i gael gwybod am yr enghreifftiau mwyaf priodol i'w cyflwyno i'r Pwyllgor.
Dr. Price (Aelod Cyfetholedig) – Roedd y Strategaeth yn fenter dda iawn, fodd bynnag, a oedd digon o adnoddau ariannol ar gael i gyflawni'r Strategaeth a sicrhau bod ysgolion yn ymwybodol o'u dyletswyddau statudol yn ogystal â chefnogi ysgolion i ymgymryd â hunanwerthuso?	Roedd y swyddogion yn hyderus yn y gallu i gyflawni'r Strategaeth, ac roedd gwaith mewn perthynas â hunanwerthusiadau eisoes ar y gweill/wedi'i gwblhau. Roedd ymdrechion mewn perthynas â'r Strategaeth bellach yn symud ymlaen o'r angen i hunanwerthuso ond yn hytrach i gynnal mentrau dilynol. Roedd grŵp monitro a oedd yn cynnwys Awdurdodau Lleol ac amlddisgyblaethau, yn ogystal â'r Bwrdd Iechyd, i sicrhau bod cymorth i ysgolion ar waith o hyd ac i ymgysylltu â'r 10% o'r ysgolion a oedd yn weddill a oedd angen cymorth pellach o hyd. O ran gwneud ysgolion yn ymwybodol o'r hyn yr oedd angen iddynt ei wneud, roedd gan y Cyngor yr adnoddau er mwyn cyflawni'r dasg honno ond, byddai cadw i fyny â galw anghenion newidiol plant yn ysgolion Bro Morgannwg yn her barhaus. Mewn ymateb i gwestiwn atodol Dr. Price ynghylch a fyddai cyfyngiadau

	ariannol ar ysgolion yn effeithio ar ba mor effeithiol y byddai'r Strategaeth yn cael ei gweithredu o fewn ysgolion, roedd y Strategaeth yn ddull gweithredu ysgol gyfan ac yn adlewyrchu mai ychydig iawn o blant Bro Morgannwg a fyddai angen symud ymlaen i gael cymorth clinigol. Felly, cefnogodd y Strategaeth fuddsoddiad mewn perthnasau a sicrhau bod yr amgylcheddau dysgu gorau posibl ar waith yn y lle cyntaf. Felly, roedd y dull gweithredu'n un ataliol gydag ymdrechion i nodi ffactorau risg a ddylai, wrth eu lliniaru, negyddu'r angen am ymyriadau mwy dwys.
Y Cynghorydd Hodges – Braf oedd derbyn adroddiad manwl a oedd yn dangos y datblygiadau a wnaed hyd yma. Roedd hefyd yn braf gweld mai dim ond mewn perthynas â'r cyfnod hyd at 2026 yr oedd y Strategaeth gan ei gwneud yn hyblyg. A oedd yn bosibl ac yn briodol cynnwys rhyw fath o dargedau yn y Strategaeth i ddangos cynnydd yn erbyn amcanion y Strategaeth? Argymhellwyd bod cymeradwyaeth a sylwadau'r Pwyllgor ynglŷn â'r Strategaeth yn cael eu cyfeirio at y Cabinet.	Roedd cyflawni'r Strategaeth bellach yn gyfrifoldeb ar yr holl dimau amrywiol ar draws y Gyfarwyddiaeth Dysgu a Sgiliau, drwy'r gwahanol gynlluniau tîm, a thrwy'r cynlluniau tîm y byddai'r Aelodau'n gallu monitro'r cynnydd a oedd yn cael ei wneud yn erbyn y Strategaeth.
Y Cynghorydd Thomas (Cadeirydd) – Roedd y swyddogion wedi sôn am gomisiynu gwasanaethau, a oedd y gwasanaethau hyn yn mynd i fod ar sail Bro Morgannwg-benodol neu a oedd y swyddogion yn mynd i weithio gyda chynghorau lleol eraill i ddod o hyd i'r gwasanaethau?	Roedd swyddogion Bro Morgannwg yn gweithio gyda Bwrdd Iechyd Caerdydd a'r Fro a oedd ag ôl troed ar draws sawl Awdurdod Lleol a fyddai â manteision wrth gomisiynu rhai gwasanaethau. Fodd bynnag, bu mentrau eraill yr oedd Cyngor Bro Morgannwg wedi'u comisiynu'n annibynnol ac felly roedd darparwyr annibynnol wedi cael gwahoddiad i weithio'n uniongyrchol gyda'r Cyngor.
Miss. Clemett (Aelod Cyfetholedig) – O ran cwnsela mewn ysgolion, roedd Cyngor Ieuenctid Bro Morgannwg hefyd wedi ystyried y mater, a oedd yn dangos bod yr amseroedd aros ar gyfartaledd oddeutu chwe wythnos ond gallai pobl ifanc fod yn aros yn hirach fyth. Roedd	Adleisiodd y sylw'r cwestiwn a ofynnwyd yn gynharach yn y cyfarfod gan y Cynghorydd Goodjohn a byddai mwy o wybodaeth yn cael ei hymchwilio i'w rhoi i'r Pwyllgor ar ôl y cyfarfod.

llawer o bobl ifanc ar y Cyngor Ieuenctid, gan gynnwys Miss. Clemett, yn teimlo bod y gwasanaethau a gynigir gan sefydliadau fel Barnardos yn eithaf annigonol ac roedd Barnardos wedi cael gwahoddiad i siarad gerbron y Cyngor Ieuenctid o ganlyniad. Gan fod gwasanaethau cwnsela mor bwysig i gyflawni'r Strategaeth, roedd rhoi pwysau ychwanegol ar ddarparwyr cwnsela mewn ysgolion yn briodol i dynnu sylw at bryderon ynghylch gwella gwasanaethau ac i sicrhau bod y gwasanaeth yn bodloni pryderon pobl ifanc.	
Y Cynghorydd Marshall – Yn ei brofiad addysgu blaenorol, roedd y Cynghorydd Marshallsea wedi gweld yn uniongyrchol yr effeithiau cadarnhaol y gallai gweithio gyda natur eu cael ar iechyd meddwl plant trwy'r fenter 'Ysgol Goedwig'. Roedd Ysgol y Stryd Fawr yn y Barri yn gwneud ymdrechion aruthrol drwy ddefnyddio natur i wella dysgu a lles ei disgyblion. Felly, a oedd y fenter Ysgol Goedwig yn cael ei hymgorffori yn y Strategaeth?	Roedd y fenter Ysgol Goedwig wedi'i chynnwys yn natblygiad y cwricwlwm gyda CCD ac felly roedd wedi'i chynnwys o fewn y Strategaeth.
Y Cynghorydd Ewan Goodjohn – Gyda chaniatâd y Pwyllgor, gofynnodd y Cynghorydd Goodjohn a ystyriwyd Canllawiau Cenedlaethol y Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth mewn Iechyd a Gofal o 2022 mewn perthynas â hunan-niweidio o fewn y Strategaeth? Hefyd mewn perthynas â hunan-niweidio, roedd yn fater cydraddoldeb menywod a merched gan fod astudiaeth wedi dangos bod hunan-niweidio yn effeithio'n fwy ar fenywod a merched na bechgyn a dynion ac yn enwedig yn ystod blynyddoedd yr arddegau. A oedd ymdrechion yn cael eu gwneud i leihau'r effaith ar fenywod a merched gymaint â phosibl yn yr argyfwng iechyd meddwl yr oedd y Cyngor yn ei wynebu ar hyn o bryd?	Roedd ystyried hunan-niweidio nid yn unig yn y Strategaeth ond hefyd roedd gan y Cyngor fwrdd monitro a oedd yn cynnwys swyddogion Awdurdod Lleol a swyddogion y Bwrdd Iechyd a oedd yn ystyried gwybodaeth yn rheolaidd ac yn aml. Byddai angen i'r swyddogion ymgynghori â chydweithwyr Iechyd ac Ysgol mewn perthynas â thueddiadau i fenywod a merched i weld a oedd unrhyw dueddiadau hunan-niweidio yn amlwg. Fodd bynnag, roedd yn aml yn broblem cael adborth cywir mewn perthynas â hunan-niweidio oherwydd natur gyfrinachol y weithred. Felly, croesawodd y Cyngor adborth gan bobl ifanc ar hunan-niweidio i helpu'r Cyngor i bennu'r dull gorau o siarad â phobl ifanc am fater hynod bwysig.
Ms Barrowclough (Aelod Cyfetholedig) - Pe bai plentyn yn cael ei nodi fel un sy'n	Byddai pob disgybl yn unigryw ac felly byddai ganddo set unigryw o

profi anawsterau oherwydd materion iechyd meddwl, emosiynol neu gymdeithasol, a fyddai'r plentyn yn cael ei ystyried yn un sydd ag anghenion dysgu ychwanegol neu a fyddai'n cael ei ddosbarthu dan grŵp gwahanol? Fel cwestiwn atodol, pe bai'r plentyn yn cael ei ystyried dan y categori anghenion dysgu ychwanegol, a fyddai'r cyllid ar gyfer y disgybl yn dod o'r gyllideb anghenion dysgu ychwanegol, neu a fyddai hynny'n cael ei gyllido o faes cyllidebol ar wahân?	anghenion. Gall/ni all plentyn sydd wedi cael ei nodi fel un sydd ag anghenion iechyd meddwl, emosiynol a/neu gymdeithasol fod ag anghenion dysgu ychwanegol hefyd, ac felly nid oedd y categorïau anghenion bob amser yn dilyn ei gilydd yn awtomatig. Diffiniwyd anghenion dysgu ychwanegol yn ôl y Cod. Y gyfraith a oedd gan Gyngor Bro Morgannwg oedd ei bod yn bwysig, os methodd disgybl â dangos cynnydd addysgol neu anghenion dysgu sylweddol, asesu a oedd yr anghenion iechyd meddwl, emosiynol a/neu gymdeithasol yn effeithio ar allu'r disgybl i ddysgu. Felly, ni fyddai unrhyw ragdybiaethau awtomatig yn cael eu gwneud ar gyfer unrhyw ddisgybl. O ran cyllid, roedd llawer yn cael ei ddirprwyo i ysgolion felly disgwyliwyd, pe bai gan ddisgybl anghenion dysgu ychwanegol, y byddai anghenion iechyd meddwl, emosiynol a chymdeithasol y disgybl hefyd yn cael sylw trwy'r arian dirprwyedig i'r ysgol.
Y Cynghorydd Goodjohn – A fyddai data mewn perthynas â hunan-niweidio yn deillio o'r gwasanaeth cwnsela mewn ysgolion yn ogystal â chan Bartneriaid y Bwrdd Iechyd?	Roedd yn bosibl y gellid codi gwybodaeth am achosion unigol mewn perthynas â hunan-niweidio yn dilyn defnyddio'r gwasanaeth cwnsela mewn ysgolion ond, oherwydd natur gyfrinachol hunan-niweidio, roedd y cyfan yn dibynnu ar a oedd y person ifanc wedi dewis rhannu'r mater gyda chwnselwyr yn yr ysgol. Nid oedd unigolion a oedd wedi hunan-niweidio o reidrwydd yn ceisio cymorth cwnsela yn awtomatig ond, byddai'r rhai a wnaeth yn cael eu cyfeirio at y cymorth priodol. Roedd angen i'r Cyngor ddod o hyd i ffyrdd o allu cael gwell dealltwriaeth o'r hyn a oedd yn effeithio ar bobl ifanc ac, yn bwysicach, yr hyn a oedd ei angen ar bobl ifanc er mwyn ceisio cymorth.

Heb unrhyw sylwadau na chwestiynau pellach, mae'r Pwyllgor wedi hynny

ARGYMHELLWYD –

(1) CYMERADWYO cyfeirnod y Cabinet a'r adroddiad eglurhaol atodedig.

(2) BOD sylwadau'r Pwyllgor Sgriwtini mewn perthynas â Strategaeth Gymdeithasol, Emosiynol, Iechyd Meddwl (CEIM) a Llesiant 2024-2026 y Gyfarwyddiaeth Dysgu a Sgiliau yn cael eu cyfeirio at y Cabinet i'w hystyried.

Rheswm dros yr argymhellion

(1&2) Gan ystyried cynnwys y cyfeiriad a'r adroddiad eglurhaol atodedig i gadarnhau Strategaeth Gymdeithasol, Emosiynol, Iechyd Meddwl (CEIM) a Llesiant 2024-2026 y Gyfarwyddiaeth Dysgu a Sgiliau.

990 YMGYNGHORIAD AR Y CYNNIG I GREU CANOLFAN ADNODDAU ARBENIGOL CYFRWNG CYMRAEG YN YSGOL GWAUN Y NANT O FEDI 2024 (CYF) –

Cyflwynodd y Rheolwr Gweithredol Strategaeth ac Adnoddau y cyfeiriad o gyfarfod y Cabinet a gynhaliwyd ar 7 Mawrth 2024, a'i ddiben oedd sicrhau yr ymgynghorwyd â'r Pwyllgor ar y cynigion fel rhan o'r ymgynghoriad arfaethedig.

Trwy gyfres o sleidiau PowerPoint ategol, dywedodd y Rheolwr Gweithredol y gofynnwyd am gymeradwyaeth y Cabinet ar y cynnig i greu canolfan adnoddau arbenigol (CAA) yn Ysgol Gwaun y Nant o fis Medi 2024 a bod darpariaeth beilot wedi bod yn gweithredu yn yr ysgol, a oedd yn weithredol o fis Ionawr 2024. Roedd tuedd a nodwyd mewn twf mewn anghenion dysgu ychwanegol (ADY) ar draws holl ysgolion Bro Morgannwg, fodd bynnag, nid oedd CAA ar gyfer disgyblion cynradd a oedd yn cael eu haddysgu mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg ar hyn o bryd.

Yn groes i'r adroddiad fel y'i cyflwynwyd, roedd yr ymgynghoriad ar y cynnig wedi'i ymestyn o 10 i 22 Mai i roi cyfle i ysgolion ystyried y cynnig ar ôl gwyliau academaidd Pasg 2024.

Ychwanegodd y Swyddog y byddai'r cynnig yn creu darpariaeth addysgol cyfrwng Cymraeg arbenigol i ddisgyblion 4-11 oed (cynradd) yn dilyn llwyddiant darpariaeth lefel uwchradd yn Ysgol Bro Morgannwg. Diben y CAA fyddai rhoi cymorth i ddysgwyr unigol a chynyddu capasiti'r ysgol sy'n ei chartrefu i greu amgylchedd cwbl gynhwysol lle rhoddir cyfle i bob dysgwr lwyddo a chael mynediad i addysg sy'n bodloni ei anghenion.

Byddai'r CAA yn cynnig cyfnodau o ddarpariaeth integredig i ddisgyblion sydd â diagnosis o anhwylder y sbectrwm awtistig a'r rhai sy'n profi anawsterau cyfathrebu, cymdeithasol, rhyngweithio neu reoleiddio sylweddol. Byddai hyn yn cynnwys disgyblion yr oedd eu lefel uchel o orbryder yn effeithio'n sylweddol ar eu gallu i gael mynediad at addysg prif ffrwd.

Mewn perthynas â chyllid ar gyfer y cynnig, dywedodd y Swyddog nad oedd angen unrhyw gyllid cyfalaf i sicrhau bod y llety a nodwyd yn addas gan fod gwaith cyfalaf wedi'i gwblhau ar ôl nodi'r lle i'w ddefnyddio yn y dyfodol ar gyfer darpariaeth ADY, fel rhan o Grant Cyfalaf Llywodraeth Cymru ar gyfer ADY, ac nad oedd angen diwygiadau pellach i adeilad ysgol Ysgol Gwaun y Nant i weithredu'r cynnig.

Roedd costau refeniw o £162k wedi'u hymrwymo'n ganolog i staffio'r ddarpariaeth ac roedd £11k wedi'i ddyrannu drwy'r fformiwla cyllido prif ffrwd ar gyfer adnoddau. Nid oedd yn bosibl rhagweld costau trafnidiaeth ysgol eto gan y byddai'r galw yn cael ei nodi ar sail cyfeiriadau cartref disgyblion a dderbyniwyd i'r ddarpariaeth.

Byddai meini prawf mynediad ac ymadael clir o ran derbyniadau i'r ddarpariaeth a byddai derbyniadau yn cael eu penderfynu gan Banel Lleoli Awdurdod Lleol. Byddai'r disgyblion a oedd yn mynychu'r ddarpariaeth yn gwneud hynny am ddau dymor academaidd (rhan amser) yn y lle cyntaf ac yn cael eu cofrestru'n ddeuol gyda'u hysgol wreiddiol.

I gloi, rhoddodd y Swyddog wybod i'r Pwyllgor am y broses ymgynghori a fyddai'n cael ei chynnal gydag ymgyngoreion rhagnodedig yn unol â Chod Trefniadaeth Ysgolion 2018. Byddai'r Cyngor yn cyhoeddi Dogfen Ymgynghori (fel yn Atodiad A a gyflwynwyd), a fyddai'n rhoi trosolwg cynhwysfawr o'r cynnig, gan amlinellu unrhyw oblygiadau posibl. Byddai Asesiad o'r Effaith ar y Gymuned (Atodiad B) hefyd ar gael, a gallai unrhyw berson ymateb i'r ymgynghoriad yn ystod y cyfnod ymgynghori, naill ai'n ysgrifenedig neu drwy gwblhau ffurflen ar-lein ar wefan y Cyngor. Yn dilyn yr ymgynghoriad, byddai'r Cyngor yn cyhoeddi adroddiad ar yr ymgynghoriad, a fyddai'n rhoi trosolwg o'r adborth a gafwyd, yn ogystal ag amlinellu ymateb y Cyngor i unrhyw faterion a godwyd a byddai'r adroddiad hwnnw'n cael ei gyflwyno i'r Cabinet ei ystyried.

Yn dilyn cyflwyniad y Swyddog o'r cyfeiriad, a chwestiynau a sylwadau dilynol a godwyd gan y Pwyllgor, ychwanegodd y Rheolwr Gweithredol Strategaeth ac Adnoddau, gyda chefnogaeth y Pennaeth ADY a Lles, y pwyntiau cyngor canlynol:

- Ar hyn o bryd ystyriwyd bod yr 16 lle arfaethedig i ddisgyblion yn ddigon, ond roedd y galw o ran ADY yn llawer mwy na'r adnoddau a oedd ar gael ar draws Bro Morgannwg. Felly, byddai angen lleoedd ychwanegol i ddisgyblion o fewn y CAA bob amser a byddai angen i'r swyddogion fonitro'r galw wrth i amser fynd yn ei flaen;
- Yn ddiweddar, penodwyd athro cymwys ac roedd cyfweliadau ar gyfer rolau eraill mewn perthynas â'r ddarpariaeth wedi cael eu cynnal. Felly, roedd recriwtio perthnasol wedi'i wneud ac roedd y rhan fwyaf o'r staff gofynnol bellach ar waith, ond cydnabuwyd bod recriwtio ar gyfer darpariaeth Gymraeg wedi bod yn anodd;
- Byddai'r disgyblion wedi'u derbyn i'r ddarpariaeth yn mynychu'r CAA am ddau ddiwrnod yr wythnos am ddau dymor yn y lle cyntaf. Felly, byddent yn mynychu'r CAA am ddau ddiwrnod ac yna'n aros yn eu hysgol wreiddiol am dri diwrnod arall yr wythnos ysgol. Byddai'r disgyblion ar gofrestr y CAA yn cael eu cylchdroi er mwyn cynnal y capasiti uchaf o ran disgyblion. Roedd hwn yn ddull gweithredu a adleisiwyd ar draws yr holl gynlluniau cymorth addysgol eraill lle cyflwynwyd disgyblion i'r cymorth yn y byrdymor i ddechrau, ond gan gynnal eu cysylltiad â'u hysgol wreiddiol;
- Mewn perthynas â derbyn disgyblion ag anawsterau cyfathrebu cymhleth a difrifol a phlant nad oeddent yn siarad a oedd â chyfathrebu cyfyngedig iawn a/neu ddealltwriaeth gyfyngedig o iaith, byddai lleoedd yn cael eu dyrannu yn dilyn asesiad o anghenion y plentyn unigol. Ni fyddai lle yn cael ei ddyrannu

ar sail diagnosis yn unig, ond yn hytrach trwy bob math o dystiolaeth o ystod o ffynonellau i benderfynu beth oedd fwyaf priodol i'r disgybl. Yn amlwg, dyluniwyd y CAA i ddarparu ar gyfer y disgyblion hynny ag anhwylderau'r sbectrwm awtistig, yn ogystal â'r rhai ag anawsterau cyfathrebu eithafol, ond byddai angen ystyried pob un a dderbynnir yn ofalus o ystyried y gallai rhai plant, yn enwedig merched, guddio symptomau anhwylderau'r sbectrwm awtistig ac felly peidio â derbyn diagnosis ffurfiol. Nid oedd y Cyngor am eithrio unrhyw ddisgybl a oedd angen ei gymorth.

Heb unrhyw sylwadau na chwestiynau pellach, mae'r Pwyllgor wedi hynny

ARGYMHELLWYD –

(1) NODI cyfeirnod y Cabinet a'r adroddiad Cabinet atodol, gan gynnwys manylion y broses ymgynghori ar gyfer y cynnig.

(2) CYMERADWYO'r cynnig i greu Canolfan Adnoddau Arbenigol Cyfrwng Cymraeg yn Ysgol Gwaun y Nant, o fis Medi 2024 ymlaen.

Rheswm dros yr argymhellion

(1&2) Gan ystyried cynnwys y cyfeiriad a'r adroddiad eglurhaol atodedig ar y cynnig i greu Canolfan Adnoddau Arbenigol Cyfrwng Cymraeg yn Ysgol Gwaun y Nant o fis Medi 2024.

991 CRYNODEB O GANLYNIADAU AROLYGIAD ESTYN TYMOR YR HYDREF 2023 (CDS) –

Cyflwynodd Prif Bartner Gwella CCD yr adroddiad, a'i ddiben oedd rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Aelodau am ganlyniadau Estyn o ran ysgolion a arolygwyd yn ystod tymor yr hydref 2023, a chynnydd ysgolion o ran mesurau dilynol statudol.

Arolygodd Estyn ansawdd a safonau mewn addysg ledled Cymru. Rhoddodd Atodiad 1 yr adroddiad a gyflwynwyd fanylion dwy ysgol gynradd Bro Morgannwg (Ysgol Gynradd Fictoria ac Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Saint y Brid) a arolygwyd yn ystod tymor yr hydref 2023. Cadarnhaodd y Swyddog Allanol nad oedd yr un o'r ddwy ysgol yn destun mesurau dilynol statudol (Gwelliant Sylweddol a Mesurau Arbennig) nac Adolygiad Estyn.

Nododd Atodiad 3 yr adroddiad fod Ysgol Gynradd y Bont-faen wedi cael ei harolygu gan Estyn yn nhymor yr haf 2023 a bod yr ysgol wedi'i gwahodd i ysgrifennu astudiaeth achos ar ei gwaith mewn perthynas â datblygu creadigrwydd drwy ei chwricwlwm. Roedd y Swyddog yn falch o roi gwybod bod yr astudiaeth achos bellach wedi'i chyhoeddi gan Estyn ym mis Chwefror 2024.

Roedd dwy ysgol o Fro Morgannwg, Ysgol Pen y Garth ac Ysgol Uwchradd Pencoedtre, yn parhau yng nghategori mesurau dilynol statudol Estyn. Roedd y ddwy ysgol yn destun Mesurau Arbennig yn dilyn eu harolygiadau yn ystod tymor yr hydref 2022. Roedd y Cynllun Gweithredu Ôl-arolygiad a'r datganiad gweithredu ar

gyfer y ddwy ysgol bellach wedi'u cymeradwyo gan Estyn a nodwyd y cymorth a roddwyd i bob ysgol yn Atodiad 4 yr adroddiad. Byddai Estyn yn ail-ymweld ag Ysgol Uwchradd Pencoedtre ac Ysgol Pen y Garth eto ymhen tua phedwar i chwe mis i fonitro'r cynnydd yn erbyn sampl o'r argymhellion a osodwyd ar gyfer pob ysgol.

Ychwanegodd y Swyddog fod cynnydd y ddwy ysgol yn cael ei fonitro gan Estyn yn dymhorol ac, ers cyhoeddi'r adroddiad gerbron yr Aelodau, roedd canlyniadau ymweliad Estyn ag Ysgol Uwchradd Pencoedtre ym mis Tachwedd 2023 bellach wedi'u cyhoeddi a oedd yn cynnwys argymhellion ynghylch gwell addysgu a safonau yn yr ysgol.

Roedd Ysgol Pen y Garth hefyd wedi cael ei harolygu eto, ers cyhoeddi'r adroddiad gerbron yr Aelodau, ym mis Mawrth 2024, ar ôl i'r ysgol ddod yn destun mesurau arbennig ym mis Tachwedd 2022. Byddai canfyddiadau'r arolygiad diweddaraf yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor cyn gynted â phosibl. Roedd un o'r argymhellion gwreiddiol a godwyd gan Estyn yn ymwneud â chryfhau arweinyddiaeth i weithredu'n fwy strategol ac roedd y Swyddog yn falch o adrodd bod yr adborth a dderbyniwyd yn nodi bod cyflogi i'r tîm arweinyddiaeth strategol (TAS) yn yr ysgol yn ddiweddar wedi helpu a'i fod bellach yn gadarn. Cydnabu Estyn hefyd fod angen mwy o amser yn dilyn y newidiadau i'r TAS yn yr ysgol er mwyn sicrhau ansawdd yr addysgu a'r dysgu yn yr ysgol.

I gloi, cyfeiriodd y Swyddog at baragraff 2.32 yr adroddiad a oedd yn nodi bod Ysgol Gynradd Llanfair yn cael adolygiad gan Estyn yn dilyn ei harolygiad yng Ngwanwyn 2023. Byddai cynnydd yr oedd yr ysgol wedi'i wneud tuag at fynd i'r afael ag argymhellion Estyn yn cael ei adolygu tua 12-18 mis ar ôl cyhoeddi'r adroddiad arolygu.

Ar ôl i'r Swyddog Allanol gyflwyno'r adroddiad, ac yn dilyn cwestiynau a sylwadau dilynol gan y Pwyllgor, ychwanegodd y Prif Bartner Gwella, gyda chefnogaeth Pennaeth Safonau a Darpariaeth Bro Morgannwg, y pwyntiau cyngor canlynol:

- Roedd y trefniant ar gyfer y Pennaeth Gweithredol a oedd ar waith yn Ysgol Uwchradd Pencoedtre am gyfnod o 3 blynedd ac roedd bellach wedi'i ffurfioli. O ran y Pennaeth Dros Dro yn Ysgol Uwchradd Pencoedtre, roedd Suzanne Cowan wedi dechrau yn y swydd yn ddiweddar iawn ac roedd yn hysbys i'r Aelodau Etholedig o ganlyniad i'w rôl flaenorol o fewn Tîm Cynhwysiant Cyngor Bro Morgannwg. Roedd Ms Cowan yn ymgymryd â'r rôl Pennaeth Dros Dro ar secondiad dau dymor hyd nes y byddai'r tîm arweinyddiaeth yn yr ysgol yn cael ei ailstrwythuro, a oedd yn angenrheidiol cyn hysbysebu swydd barhaol;
- Cytunodd y swyddogion y byddai'n fuddiol i Aelodau Etholedig o Gyngor Bro Morgannwg fod â seddi Llywodraethwyr Awdurdod Lleol yn Ysgol Uwchradd Pencoedtre. Gan fod Ysgol Uwchradd Pencoedtre yn destun mesurau arbennig, ychwanegwyd y Pennaeth Safonau a Darpariaeth yn ogystal â'r Swyddog Arweiniol ar gyfer Cynhwysiant Cymdeithasol a Lles at y Corff Llywodraethu yn yr Ysgol dan bwerau statudol y Cyfarwyddwr;
- Cyn hynny, roedd Ms Cowan yn Ddirprwy Bennaeth yn Ysgol Uwchradd y Dwyrain yn ardal Awdurdod Caerdydd ac roedd yn rhan annatod o'r tîm a oedd yn gyrru gwelliannau yn yr ysgol. Felly, roedd gan y Cyngor hyder llwyr

yng ngallu Ms Cowan a'r adborth a gafwyd gan staff yr ysgol ers ei secondiad oedd bod yr awyrgylch yn yr ysgol yn dawel iawn;

- Roedd mesurau newydd a oedd yn cael eu rhoi ar waith yn Ysgol Uwchradd Pencoedtre yn ymwneud yn fawr â sefydlu a meithrin perthynas â'r holl bartïon a oedd yn ymwneud â'r ysgol fel cynrychiolwyr undebau, teuluoedd, staff a'r bobl ifanc eu hunain. Roedd Ms Cowan a Mr. Robertson yn dda iawn wrth feithrin perthnasau gwaith a chyfathrebu cynnydd yn yr ysgol;
- Roedd y Pennaeth Gweithredol wedi cyfarfod â phob aelod o staff yn yr ysgol i gefnogi gyda gwella morâl a dod o hyd i atebion i greu dull gweithredu ar y cyd wrth symud ymlaen. Roedd ymdrechion hefyd ar y gweill i ganolbwyntio ar gryfhau'r arweinyddiaeth yn yr ysgol yn ogystal ag ansawdd yr addysgu trwy ganolbwyntio ar feithrin perthnasau disgyblion a staff a rheoli disgwyliadau;
- Nid oedd y swyddogion a oedd yn bresennol yn y cyfarfod mewn sefyllfa i roi mwy o wybodaeth mewn perthynas ag ystafell staff yn yr ysgol.

I gloi, cadarnhaodd yr Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Gymraeg fod Cyngor Bro Morgannwg yn croesawu pob cais i Gorff Llywodraethu Ysgol Uwchradd Pencoedtre ac nad oedd unrhyw geisiadau a dderbyniwyd wedi cael eu gwrthod ond, yn anffodus, ni chafwyd unrhyw geisiadau hyd yma. Roedd penodiadau i swyddi llywodraethwyr awdurdodau nad oeddent yn lleol ar y Corff Llywodraethu yn yr ysgol yn fater ysgol mewnol ac nid penderfyniad Awdurdod Lleol.

Heb unrhyw sylwadau na chwestiynau pellach, mae'r Pwyllgor wedi hynny

ARGYMHELLWYD –

(1) NODI canlyniadau arolygiad tymor yr hydref o Ysgol Gynradd Victoria ac Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Saint-y-brid.

(2) LLONGYFARCHIADAU i Ysgol Gynradd Victoria ac Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Saint-y-brid am ddim dilyniant statudol yn dilyn Arolwg Estyn.

(3) NODI cynnydd y ddwy ysgol yn y Mesurau Arbennig, sef Ysgol Pen y Garth ac Ysgol Uwchradd Pencoedtre.

<u>Rhesymau dros yr argymhellion</u>

(1&2) Gan ystyried cynnwys yr adroddiad i ddiweddaru’r Pwyllgor ar ganfyddiadau Estyn ar gyfer ysgolion a arolygwyd yn ystod tymor yr hydref 2023.

(3) Sicrhau bod y Pwyllgor yn cael gwybod am gynnydd y ddwy ysgol yn y Mesurau Arbennig ym Mro Morgannwg.